

Memoriile lui Mircea Ștefănescu

Genul memorialistic s-a diversificat odată cu evoluția generală a literaturii și, mai ales, odată cu complicarea vieții sociale. Ceea ce au fost odinioară amintirile de viață a devenit cu timpul memorii politice, memorii profesionale, jurnale intime, și, adeseori, opera nu se înfățișează pură, ci într-un amalgam mai mult sau mai puțin reușit de sorturi diverse.

Nu pentru a clasifica, însă, lucrarea lui Mircea Ștefănescu („Un dramaturg își amintește”) însemnăm aici câteva adevăruri elementare despre gen, adevăruri care, în acest sens, s-ar cuveni completate cu altele, stabilind, în genere, și apoi în speță, înrudirile cu romanul, cu poezia, cu istoria.

Mircea Ștefănescu, dealtfel, își definește încă din titlu obiectivul. Memoriile lui sînt îndeosebi cele ale dramaturgului, care, ajuns la apogeul unei strălucite cariere, încearcă să evoce etapele pe care le-a parcurs. Oamenii și faptele intră în raza atenției sale în măsura în care s-au împletit cu datele biografiei personale și cu o vocație de la început irezistibilă.

Mircea Ștefănescu devine, odată cu trecerea timpului, din ce în ce mai mult autor de piese, iar opera pe care a făurit-o este solidul postament care îi permite să treacă la o retrospectivă amănunțită. Fiindcă aceste amintiri își trag seva din valoarea dramaturgului, iar interesul pe care ni-l stîrnesc rămîne strîns legat de lumina pe care o proiectează asupra vieții sale din teatru, din culisele teatrului, pentru teatru.

Cartea este stufoasă și se oferă cititorului cu un lux deosebit de informație. Autorul ei nu s-a bizuit pe ajutorul, atît de nesigur, al memoriei singure. A făcut neîncetat apel la jurnalul său personal, la corespondențele de epocă, la lucrările similare ale confrăților, la ziarele și la revistele timpului, la programele pieselor jucate, ca și la orice alt document în măsură să dovedească sau numai să evoce.

Desigur, sînt destule file care privesc „Amintirile fragede”, altele care evocă mediul presei, călătoriile la Paris și, poate, dacă am număra paginile, am avea surpriza de a constata că teatrul propriu-zis nu depășește jumătate, din cele șase sute ale cărții. Dar lucrurile nu trebuie apreciate cantitativ. În fond, nu e-

xistă capitol, din care preocuparea fundamentală a scenei să fie absentă.

Mircea Ștefănescu vede și simte, ori cînd și pretutundeni, teatrul. Desigur, unghiul său de vedere nu se dezvăluie ca să fie aprobat în întregime. Multe dintre judecățile sale asupra oamenilor și evenimentelor pot fi contestate, dintr-o perspectivă deosebită. Dar Mircea Ștefănescu nu se recomandă ca un arhanghel al justiției absolute. El se mulțumește să consemneze, și, pe cît posibil, să justifice, prin experiență proprie, atitudinile și pozițiile luate în presă, pe care a fost chemat să le apere. Mai mult nu-i poate cere nimeni.

Fiindcă Mircea Ștefănescu a fost, concomitent, de-a lungul vieții sale, un ziarist, un cronicar de teatru care și-a apărât ideile și viziunea scenică personală, cu tot atîta hotărîre, cîtă eleganță morală.

Memoriile apar, desigur, prea tîrziu, pentru a stîrni aprige dispute. Majoritatea protagoniștilor, despre care se vorbește în volum, nu mai sînt. Au pierit în neant Marioara Ventura, Victor Ion Popa, Puiu Iancovescu, Victor Eftimiu, Corneliu Moldovanu, Paul Gusty, Camil Petrescu, Minulescu, Dragoș Protopopescu și mulți alții — așa cum nu mai sînt nici aceia pe care, din exces de pudoare, autorul i-a desemnat doar prin X și Y.

Printre picături, dar mai ales cu prilejul premierelor sale, Mircea Ștefănescu face și sănătoasă teorie de teatru. Cine a scris rînduri mai pertinente despre raportul autor-regizor decît cele ce urmează? „Orice autor de teatru, analizîndu-se puțin în timpul lucrului, poate observa că adevăratul moment de oboseală în lucru e atunci cînd pierde pe spectator din el. Cînd nu se mai poate concentra ca spectator al propriei lui creații atunci se simte dezarmat, plutind în gol, pentru că spectatorul din el a părăsit sala, nemai-putînd să urmărească, adică să vadă și să asculte, să primească sau să refuze.

Din această observație de autoanaliză, orice autor poate deduce că, în realitate, înaintea regizorului, el e cel care stă primul în sală și își ascultă piesa. El este primul reprezentant al spectatorului din ceasul premierei. Firesc ar fi deci ca, într-o bună zi, el să nu mai aibă nevoie de nici un delegat.”

Cartea lui Mircea Ștefănescu nu conține doar utile memororii și învățăminte, pentru uzul profesioniștilor de teatru. Din lectura ei, marele public poate cunoaște, cu prilejul premierelor, evenimentele din cabinetele directoriale, din repetiții și din culise, care contribuie atît de mult la atmosfera generală a spectacolului, la obținerea unui succes sau „realizarea” unei căderi.

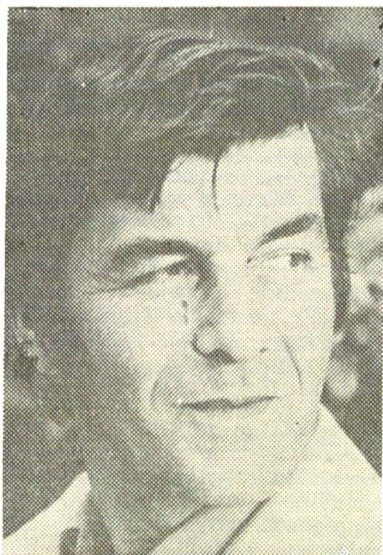
Mircea Ștefănescu ajunge la acest rezultat vorbind liber, despre cazuri con-

crete, citind eventuale cuvinte de duh, manifestările de rea-voință, ca și pasi-vitățile, uneori atât de vinovate. Publicul nu știe, în general, nici bătaia care se dă în jurul interpretării unui rol, nici măsura în care un element al spectacolului, devenind precumpănitor, îl poate falsifica sau îl poate duce la triumf.

Recomandăm călduros cartea iubitorilor de teatru și... iubitorilor de oameni.

Ei vor simți, în paginile ei febrile, mirosul decorului proaspăt — dar vor cunoaște și sufletul de aur al unui mare dramaturg, care a reușit să rămână om, în ciuda multor împrejurări potrivnice.

N. CARANDINO



In memoriam

La moartea lui Cornel Coman

I s-a făcut fulgerător rău, pe scenă, într-o după-amiază nefastă de spectacol. S-a prăbușit, cutremurat, într-o cabină. Aflat de citeva săptămîni sub supraveghere medicală, pentru stabilire de diagnostic, ieșea din spital cu „bilet de voie”, ca să joace ultimele roluri ale vieții sale. A murit atins de o boală agresivă, care l-a devorat galopant. Nu părea să fi

putut muri vreodată. Ne întimpina întotdeauna calm, sau aparent calm, încordat pe dinăuntru, concentrat, sensibil, viguros, construit dintr-o fibră trainică, de frasin alb, surizător și îndatoritor, cu un bun-simț moștenit, miraculos, de-a dreptul din moșii și strămoșii Vrancei, țara lui de naștere și de veghe. Am simțit îmbrățișarea lui caldă, solidaritatea lui bărbătească, cetățenească, lumina ochilor săi alunecînd pe deasupra noastră ca un nor de polen, am ascultat întotdeauna cu tulburare glasul său învăluitor, care făcea scenele și sălile de spectacol să vibreze, ca un violoncel pe fundul unei mări în furtună.

A fost unul dintre cei mai firești actori din lume. Avea chipul unuia dintre cei mai reprezentativi eroi de film ai epocii. Chip brăzdat de mari frământări lăuntrice, expresiv, dens, pentru care ecranul devenea un pretext de comunicare. Era sinteza unui echilibru și simbolul unei gravități și responsabilități asumate într-un înalt plan al conștiinței. Prezența sa pe scenă și pe ecran aducea întotdeauna greutate și forță de gravitație, dar mai ales demnitate, eleganță firească, necontrafăcută, tandrețe și delicatețe sufletească, tensiune și încărcătură de subînțelesuri.

A fost un artist neliniștit, nemulțumit de el însuși, un aspirant la puritate și desăvîrșire. A fost un luptător, necruțător cu sine, și sincer pînă la capăt cu cei din jurul său. Sinceritatea sa avea ceva din transparența aerului pe care-l respirăm. Nu se ascundea niciodată după deget, nu ierta niciodată impostura și filistinismul; n-a fost niciodată contradictoriu și își afirma opiniile dezlănțuit, logic, argumentat, cultivat, cu un bun-simț de om curat, de munte.

A fost un artist cetățean, un erou minunat al timpului nostru. Ne-a interpretat pe scenă dilemele, și mai ales certitudinile. El inspira încredere în viață, încredere în faptul că oamenii se vor iubi într-o zi și vor fi cîndva fericiți. A fost un om al speranței și al visului pe picioarele pe pămînt și cu ochii deschiși. Ne-a interpretat pe scenă pe noi înșine, ca să ne vedem mai atent pe noi înșine! A fost unul dintre oamenii frumoși, care au știut să redea prin arta lor adevărata valoare a existenței.

Moartea l-a sfărîmat, dar l-a așezat, în memoria noastră, în rîndul celor care mor la datorie, adică în linia întii a vieții.

Adrian DOHOTARU